

Eindafrekening met pepernoten. Voor een onbetaalbare bijdrage aan het bouwrecht and beyond

ISBN 978-94-6315-046-0

NUR 820-823

© 2019, Stichting Instituut voor Bouwrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h tot en met 16m Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 27 november 2002, Stb. 2002, 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de Stichting Instituut voor Bouwrecht te wenden.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Eindafrekening met pepernoten

Voor een onbetaalbare bijdrage aan het bouwrecht and beyond

Vriendenbundel voor prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duivis

Onder redactie van:
prof. dr. ir. A.G. Bregman
mr. dr. E.M. Bruggeman
mr. A.M.B. Chao
mr. N. van Wijk - van Gilst

Eerste druk

's-Gravenhage - 2019

Voorwoord

Het is een goed gebruik om aan diegenen die een substantiële bijdrage hebben geleverd aan de wetenschap, aan het einde van hun loopbaan een bundeling van bijdragen van (wetenschappelijke) vrienden aan te bieden als blijk van waardering voor de geleverde prestaties.

Dat Monika Chao-Duivis een substantiële bijdrage heeft geleverd aan het bouwrecht behoeft voor geen enkele beoefenaar van het bouwrecht enige nadere toelichting. Ze schreef haar scriptie over het leerstuk van de algemene voorwaarden in de bouw bij prof. mr. C.M. Straver (destijds directeur van het Instituut voor Bouwrecht (IBR)). Na het overlijden van prof. Straver is zij afgestudeerd bij prof. mr. M.A. van Wijngaarden. Zijn advies om een bewerking van haar scriptie aan te bieden ter publicatie in het blad *Bouwrecht* heeft geleid tot haar eerste wetenschappelijke publicatie. Gedurende haar verbondenheid aan het IBR van meer dan 22 jaar en haar hoogleraarschap aan de TU Delft van ruim 15 jaar heeft zij zich voortdurend beijverd om het bouwrecht, mede binnen de bredere civielrechtelijke context, verder te ontwikkelen en kennisoverdracht aan beroepsbeoefenaren te bevorderen. Zij heeft daarbij altijd oog gehad voor het over de grenzen van het juridische en geografische heen kijken en daarmee voor het multidisciplinaire en internationale karakter van de bouw.

Monika heeft een onwaarschijnlijke hoeveelheid publicaties op haar naam staan die naast de gehele breedte van het privaatrechtelijke bouwrecht, inclusief het aanbestedingsrecht, ook een substantieel aantal bijdragen in het bredere civiele recht bevat. Te denken valt aan haar proefschrift, gewijd aan *dwaling* bij de totstandkoming van de overeenkomst, en haar intreedende met als titel *'Causaliteit als bron van verbintenissen'*. Er is dan ook vrijwel niemand te bedenken aan wie een *liber amicorum* beter besteed zou zijn.

Het zou Monika echter tekort doen, wanneer dit *liber amicorum* een blijk van waardering zou zijn voor uitsluitend de wetenschappelijke prestaties van Monika. Zo heeft Monika als directeur van het IBR ook in menselijk opzicht indruk gemaakt als leidinggevende die er steeds op uit was het beste in mensen naar boven te halen. Als hoogleraar aan de faculteit Bouwkunde van de TU Delft begeleidde ze naast een vol onderwijsprogramma, ook talloze scriptiestudenten, zat ze in een grote hoeveelheid promotiecommissies en begeleidde, en begeleidt ze nog steeds, een aantal promovendi. Dit alles gecombineerd met tal van maatschappelijke en juridische nevenfuncties. Zo liet Monika bij zowel het IBR als op de TU Delft zien dat wetenschappelijke kwaliteit gepaard kan gaan met inspirerend leiderschap en een voortdurend oog voor de menselijke maat.

De hier voorliggende publicatie is een weerspiegeling van zowel het groot aantal mensen uit alle geledingen van het bouwrecht die zij de afgelopen jaren heeft weten te inspireren, als ook een afspiegeling van de breedte van haar expertise en interesse, die veel verder gaat dan enkel het privaatrechtelijk bouwrecht. Het grote aantal bijdragen toont aan hoe geliefd zij was onder haar vakgenoten. De bijdragen zijn ingedeeld naar onderwerp. Bij het begin van elk nieuw deel is een afbeelding opgenomen van één van de boogbeelden van de Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch, beelden die in miniatuur door Monika verzameld worden en door haar regelmatig cadeau worden gedaan aan anderen.

Het vinden van een passende titel voor dit boekwerk bleek niet eenvoudig. Door juist de breedte van Monika's interesses dekt geen enkele titel de lading van haar eigen oeuvre of die

van de bijdragen in dit boek. Gekozen is dan ook voor het wat onconventionele woord Eindafrekening. Een bouwrechtelijke term die wel de intentie van dit liber amicorum weergeeft; de bouwrechtelijke wereld zou Monika graag betalen voor haar bijdrage aan het vakgebied en de rekening op willen maken na decennia geleverd werk.

De intellectuele en wetenschappelijke waarde van de bijdragen van Monika is echter niet uit te drukken in geld, vandaar de eindafrekening met pepernoten. Waar elke bijdrage een pepernoot is; een vergoeding voor wat Monika eerst gaf aan het recht in het algemeen en het bouwrecht in het bijzonder, dat zij nu terug krijgt in de vorm van wetenschappelijke bijdragen van anderen. De oudere generatie zal niet ontgaan zijn dat de term pepernoten ook een link heeft met de parlementaire enquête naar de bouwfraude, een crisis in de bouwwereld die gedurende Monika's carrière zijn schaduw wierp over ook het bouwrecht en de partijverhoudingen. Zij heeft daarbij de parlementaire enquêtecommissie bijgestaan om de juridische achtergronden binnen de bouw in kaart te brengen. Als altijd ging Monika onvermoeibaar en constructief met die crisis om, niet alleen met haar wetenschappelijke bijdragen, maar door met alle partijen in gesprek te blijven.

De ondertitel van dit boek zou alles wat hierboven reeds uiteen gezet is moeten samenvatten. De laatste woorden in de titel van dit liber amicorum 'and beyond' moeten daarbij niet slechts worden begrepen als verwijzing naar het brede terrein van het civiele (bouw)recht waarop Monika haar sporen heeft verdiend, maar evenzeer als een duiding van ook andere dan wetenschappelijke kwaliteiten.

Tot slot moeten wij op deze plaats de auteurs bedanken die in zo grote getalen een bijdrage aan deze bundel hebben geleverd, Liesbet Maas voor alle organisatorische activiteiten die bij het samenstellen van een bundel als deze komen kijken en Rob Kluitenberg voor de vormgeving van omslag, binnenwerk en de foto's van de boogbeelden.

De redactie

prof. dr. ir. A.G. Bregman

mr. dr. E.M. Bruggeman

mr. A.M.B. Chao

mr. N. van Wijk - van Gilst

Inhoudsopgave

Deel 1 - Historisch

Quintilianus <i>Mr. R.G.T. Bleeker</i>	3
Architectuur als erfgoed. Overpeinzingen over gebouwen die dreigen te verdwijnen <i>Mr. A.A.M. Evers</i>	17
Bourgondisch bouwmanagement in de middeleeuwen <i>Dr. M. Hurx</i>	25
Civil law in the age of contradictions <i>Prof. Adv. G. Iudica</i>	39
Want de letter doodt, maar de Geest maakt levend <i>Mr. ing. C.H.N.M. Petit</i>	49
De molenaar en de automonteur. Een culturele reflectie op de status van het recht <i>Prof. mr. J.A.M.A. Sluysmans</i>	61
‘Sonder fraude oft bedroch’. Over de praktijk van het publieke bouwrecht in de Noordelijke Nederlanden tot 1650 <i>Prof. dr. G. van Tussenbroek</i>	73

Deel 2 - Aanbesteding

Aanbesteding en de toewijzing van schaarse rechten <i>Prof. mr. J.M. Hebly</i>	91
Het proces-verbaal als hart van de gunningsbeslissing <i>Mr. J.F. van Nouhuys</i>	101
Het vizier op de wezenlijke wijziging. Daar waar het aanbestedingsrecht tegen het burgerlijk recht aan schuurt <i>Prof. mr H.D. van Romburgh</i>	113
Dilemma's tijdens het aanbesteden - het waardenperspectief van de publieke opdrachtgever <i>Prof. dr. ir. L. Volker</i>	123

Deel 3 - Privaatrecht

Legal and Professional Privilege - Common Law v Civil Law a comparison <i>Mr. R. Bailey</i>	139
Risicoreductie bij grote geïntegreerde contracten <i>Mr. B. van den Berg</i>	149
Het alliantiedomein als variabele grootheid <i>Em. prof. mr. M.A.M.C. van den Berg en mr. B.C.L. van den Berg</i>	163

In hoeverre kunnen juridische remedies van de aannemer contractueel uitgesloten worden? <i>Mr. ir. F.M. van Cassel - van Zeeland</i>	175
De vaststellingsovereenkomst als instrument bij de uitleg en uitvoering van de bouwovereenkomst bij complicaties in de bouw <i>Prof. mr. J.M. van Dunné</i>	197
Tekortkoming in een DBFM(O) project <i>Mr. D.J.L. van Ee MRE</i>	209
Differing site conditions <i>Prof. dr. jur. B Fuchs</i>	219
Het cont(r)act in de bouwketen <i>Mr. B.E. Hertstein</i>	229
Waarde creëren door veranderende rollen! <i>Mr. G.J. Huith</i>	249
Towards a reform of Belgian law on obligations? Impact for the construction industry <i>Prof. dr. B. Kohl</i>	265
Insights into Dutch Construction Law <i>Prof. dr. A. Lavers</i>	273
De verplichtingen van de opdrachtgever en het schuldeisersverzuim. Enkele bouwrechtelijke discussies <i>Mr. Y.R.R.R. de Mul</i>	285
Naar evenwichtige voorwaarden bij het contracteren van infrastructurele projecten in Nederland <i>Mr. D.C. Orobio de Castro</i>	299
Où en est le droit français de la construction? <i>Prof. H. Périnet- Marquet</i>	309
Drie ankers voor de adviseur <i>Mr. F.R.A. Schaaf</i>	317
Some observations on technical standards in construction <i>Prof. dr. iur. H. Stöckli</i>	327
Directe schade in het bouwcontractenrecht <i>Mr. dr. H.P.C.W. Strang</i>	337
Toerekening van onachtzaamheid. Over de draagplicht van pech <i>Mr. dr. F.J. van Velsen</i>	355
Het conformiteitsvereiste als toetsingsmaatstaf voor de niet behoorlijke nakoming bij aanneming van werk in de bouwsector <i>Mr. P. Vermeij</i>	381
Onbeperkte aansprakelijkheid beperkt houdbaar <i>Mr. A.M.J. Vos</i>	397

Deel 4 - Publiekrecht

Van planschadevergoeding naar nadeelcompensatie <i>Prof. dr. ir. A.G. Bregman</i>	419
Geïntegreerde flexibiliteit. De omgevingsvergunning onder de Omgevingswet en de verdeling van vergunningen in geïntegreerde contracten <i>Mr. J.J. Karens</i>	431
Duurzame ontwikkeling, een kwestie van balans <i>Mr. A.Z.R. Koning</i>	443
De varkenscyclus ofwel de evenwichtskunst in het recht <i>Em. prof. mr. D.A. Lubach</i>	461
Privaatrecht in het hart van het publiekrechtelijk bouwrecht <i>Prof. mr. A.G.A. Nijmeijer</i>	471
Aansprakelijkheid van gemeenten voor onrechtmatige beslissingen over bouwen onder de Omgevingswet <i>Prof. mr. dr. B.J. Schueler</i>	481
Onderhoudsbeurt voor instrumentarium grondbeleid <i>Prof. mr. W.C.T.F. de Zeeuw</i>	495

Deel 5 - De toekomst van het bouwrecht

Vruchtbaar samenwerken bij infra-projecten. Een nieuw evenwicht tussen markt, recht en ethiek <i>Ir. M. Aalstein</i>	515
Legal Aspects of Building Information Modeling (BIM) in Austria. Challenges in drafting contracts regarding digital construction projects <i>RA Bmstr. DI (FH) Dr. T. Anderl & RA Dr. M. Müller, Bakk</i>	539
De wet Kwaliteitsborging en de 5%-regeling bij de oplevering van nieuwbouwwoningen <i>Mr. H.L. van der Beek</i>	553
Kwaliteit van bouwen <i>Mr. L.C. van den Berg</i>	569
Bouwen in een circulaire stad <i>Mr. A.A. Jurgens - Boot</i>	579
Het leerstuk van de uitleg en de consumentennieuwbouw - naar een wijze van uitleg van de overeenkomst? <i>Mr. dr. E.M. Bruggeman</i>	595
Praktische reflectie op recente ontwikkelingen van bouwteams: het vervolg op de Monografie Bouwteam <i>Mr. A.M.B. Chao</i>	615
Bouwtoezicht: van publiek naar publiek-privaat <i>Ir. H.C.M. van Egmond</i>	635

Duurzaam contracteren in de circulaire bouwpraktijk: verdienstelijking als aanjager? <i>Prof. mr. dr. S. van Gulijk</i>	651
De herziening van de UAV-GC 2005 <i>Mr. W.J.M. Herber</i>	663
Iene Miene Mutte. Over de tools om een beter doordachte contractkeuze te maken voor het project: modulair contracteren <i>Ir. L.P.I.M. Hombergen</i>	681
Naar een permanente commissie voor coherente juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw <i>Prof. mr. C.E.C. Jansen</i>	687
Het bouwteam als brug tussen de UAV 2012 en UAV-GC 2005? <i>Drs. ing. J.N. de Koning</i>	699
De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Systeemcollisie continued? <i>Mr. H.C.W.M. Moesker</i>	711
De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen: de grote sprong voorwaarts? <i>Prof. dr. A.R. Neerhof</i>	723
Samenwerken - een kwestie van vertrouwen: een zoektocht naar een dilatatievoegprofiel ter overbrugging van de kloof tussen opdrachtgever en aannemer <i>Mr. C.H.J. Thomas en mr. A.G.J. van Wassenaer</i>	747
Collectieve aansprakelijkheid van BIMmende ontwerpteams <i>Mr. A.M. Ubink</i>	763
Hypotheekhouders in de circulaire economie <i>Prof. mr. A.A. van Velten</i>	775
De bodem in de UAV-GC 2005: goede grond voor herziening <i>Mr. D.E. van Werven</i>	781
Deel 6 - Diversen	
Geen wettelijke samenloop van verzekeringen, dan ook geen onderlinge draagplicht voor verzekeraars <i>Mr. P.E.A. Chao</i>	801
Bouwrecht doceren aan niet-juridische studenten <i>Mr. dr. F.A.M. Hobma</i>	823
Wel bevoegd maar niet bekwaam? <i>Mr. K.E. Mollema en mr. J.S. van Luik</i>	837
Proactief contracteren en contractbeheersing in de bouw <i>Mr. M.C.J. Nagelkerke</i>	845
De Raad is zonder meer in staat zuiver juridische geschillen te beslechten. Enkele opmerkingen over overwegingen ten overvloede <i>Mr. S.J.H. Rutten</i>	859
De zelfrijdende rechter is vooralsnog een simpele ziel <i>Prof. mr. J. Struiksma</i>	873

Bouwstenen voor het interlandelijk adoptierecht <i>Em. prof. mr. P. Vlaardingerbroek</i>	881
Dienstbaar in een ontwerpgerichte ingenieursomgeving <i>Prof. dr. ir. J.W.F. Wamelink</i>	889

